

Az Euró bevezetése Magyarországon

Az euró bejövetele a magyarokhoz. A 25 éves GKI születésnap konferenciája. Budapest, 2017. november 22.

A GKI Gazdaságkutató Zrt. 2017-ben ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját. Az ebből az alkalomból rendezett konferencia témája az euró bevezetése, a mellette és ellene szóló szakmai érvek, az ezzel kapcsolatos kihívások és lehetőségek voltak. A konferencián részt vettek a hazai tudományos, üzleti és politikai élet vezető szereplői, a sajtó munkatársai és a GKI egykori és jelenlegi munkatársai. A konferenciát *Vértes András*, a cégcsoport alapító elnöke és *Csepreghy Nándor*, a Miniszterelnökség parlamenti államtitkára nyitotta meg. A megnyitót követően az első részben neves makrogazdasági szakemberek tartották meg prezentációikat. A másodikban hazai nagyvállalati vezetők folytattak kerekasztal-beszélgetést, végül pedig politikai pártok szakértőinek kerekasztal-beszélgetése következett.

Csepreghy Nándor nyitóbeszédében először a születésnapot köszöntötte, majd gazdaságpolitikai elemzésében abból indult ki, hogy Magyarországnak meg kell őriznie 2010 után visszanyert gazdasági és politikai cselekvőképességét. Adottságként kell elfogadni, hogy kis, nyitott országgént Magyarország érdekelt a globális kereskedelem fejlődésében, ugyanakkor érvényre kell juttatni a nemzeti érdekeket is. Meg kell találni a középutat, sem a globalista, sem a protekcionista politika nem alkalmazható korlátok nélkül. Úgy vélte, hogy a kormánynak nemzeti érdekeken alapuló szuverén, cselekvőképes gazdaságpolitikát kell kialakítania, amely az Európai Unión belül garantálja, hogy az ország gazdasági teljesítőképessége hosszú távon és fenntartható módon nőjön, miközben a versenyképessége is erősödik. Az előadó kiemelte: vannak viták Brüsszellel, de Magyarország nincs az Európai Unió ellen, érdekelt a jól működő, erős unióban. Úgy vélte, hogy a versenyképes Európai Unióhoz erős nemzetállamokra van szükség, mindenkinek meg kell találnia azt a gazdaságpolitikai megoldást, amely leginkább illeszkedik a helyi sajátosságokhoz.

Vértes András előadásában kifejtette, hogy Európában az üzleti klíma, a várakozások 10 éves (egy-egy mutatók 16 éves) csúcsukon vannak. Ennek kapcsán Angela Merkel német kancellár tanácsadó testületére utalva kifejtette, hogy ilyenkor érdemes reformokat, nagy átalakításokat bevezetni. A magyar gazdaság növekszik, csökken az államadósság, kedvezően alakul az egyensúlyi pálya. Vannak persze ellenérvek

is, de nem szabad megfeledkezni arról, hogy nincs minden szempontból ideális pillanat, hiszen mindig számos globális kockázat van, márpedig kis, nyitott országként Magyarország rendkívül érzékeny a globális fuvallatokra. Az euróövezetbe való belépés melletti érvként emelte ki, hogy az EU jelentős változások előtt áll, s a jelenlegi egy olyan ritka történelmi pillanat, amikor bele lehet szólni a jövőbe. Ugyanakkor ezek a változások meglehetősen bizonytalanok, s az erős európai társadalmi elégedetlenség akár még meg is akaszthatja ezeket a folyamatokat. Úgy vélte, hogy noha alapvetően közgazdasági kérdéssről van szó, a döntést a politika hozza; s egy többsebességes Európában „aki kimarad, lemarad”, azaz ha nem lépünk, „az euró eltávolodik a magyaroktól”. A csatlakozásra való magyar alkalmasságnak nemcsak szűken vett gazdasági kritériumai, hanem politikai előfeltételei is vannak. Ilyen többek között a stabil, független intézményekből álló üzleti környezet, a jogbiztonság megerősítése, az EU-transzferektől való függés csökkentése és a versenyképesség érdemi növelése.

Surányi György, az MNB volt elnöke az euró magyarországi bevezetésével kapcsolatos véleményében bekövetkezett fordulat okait fejtette ki részletesen. Korábban szkeptikus volt az euró bevezetésével kapcsolatban. Ennek indoka azonban nem a leggyakrabban elhangzó ellenérv, az önálló monetáris politika elvesztése volt. Sőt, mint kifejtette, egy kis és nyitott gazdaságban alapvetően nem beszélhetünk teljesen független monetáris politikáról, ezért ennek elvesztését nem tartotta és tartja elfogadhatatlan áldozatnak. Fenntartásának oka mindenekelőtt az volt, hogy az euróövezet távol áll az optimális valutaövezettől, így egy nagyon instabil kreálmány. Külön kiemelte, hogy a maastrichti kritériumok életidegenek, nem elég megbízhatók és ellentmondásosak. A valutaövezet problémáit elsősorban egy mobil, rugalmas munkaerőpiac tudná feloldani, amely azonban kulturális és nyelvi okokból nem jöhet létre.

A fő problémát tehát az adja, hogy költségvetési és politikai unió nélkül nem lehet olyan monetáris feltételrendszert meghatározni, amely minden tagállam számára ideális, hiszen a redundáns, ellentmondó kritériumrendszer teljesen más helyzetben lévő országok számára is lehetővé teszi a közös fizetőeszköz használatát. A rendszer hibáit a válság felszínre is hozta. Három olyan tényező is van, amely a válság során tovább súlyosbította a helyzetet. Az első az, hogy az EKB nem biztosította a kellő likviditást a bankok és a pénzügyi piacok számára. A második az, hogy egy euróövezeti tag nem mehet csődbe, ha pedig mégis csődbe menne – és ez a harmadik tényező –, nem lehet kimenteni. Ez a szerződésekben rögzített három tényező együttesen feloldhatatlan ellentmondáshoz vezet. Ezért is öröndetes – mutatott rá –, hogy a válság hatására új folyamatok indultak el, amelyek az euróövezet és így az euró stabilitását fokozhatják, ilyen a bankunió, a makroegyensúlytalansági eljárás megjelenése, valamint a makroprudenciális felügyelet és szabályozás egységes kerete.

Surányi úgy vélte, hogy a nagyon komoly szakmai fenntartások ellenére a jelenlegi helyzetben mégis érdemes lenne – megfelelő társadalmi egységet kialakítva és jól felkészülve – belépni a monetáris unióba. Az euróövezet körüli változások ugyanis olyan folyamatokat indítottak el, amelyek alapvető fordulatot hoztak az övezet működésében, illetve irányításában, mivel az EU vezetői az együttműködési zavarokból a monetáris unió megerősítésében látják a kiutat. Ez kétségtelenül egy két- vagy inkább többsebességes európai integráció fele mutat. Mélyülő integráció mellett pedig a cél

mindenképpen az, hogy Magyarország ne kerüljön a perifériára, hiszen aki kimarad, az előbb-utóbb az EU-n kívül találja magát – vélemezte Surányi György.

Balázs Péter volt EU-biztos és magyar külügyminiszter előadása bevezetőjében „egy jó időben barkácsolt, könnyűszerkezetes” közös valutaként jellemezte az eurót. Miután a 2008-as válságban kijöttek a rendszer gyermekbetegségei, komplett újratervezés történt. Ennek eredményeként megszületett a bankunió, a tőkepiaci unió, így az euróövezet immár valóban egy működő, erős, kiterjedt valutaövezethez hasonlítható. Az euróövezet hatalmas gazdasági potenciállal rendelkezik, fejlett ipara, jelentős innovatív ereje van, a világexport vezető szereplője. Az euróövezethez frissen csatlakozott országok kis méretűek, így tapasztalatok is csak ilyen országokról állnak rendelkezésre. Az euróövezeten belülre kerülve egy a jelenlegitől gyökeresen eltérő, új gazdaságpolitikai gondolkodásmódot szükséges adaptálni, hiszen az övezet országainak döntései nagyobb mértékben hatnak egymásra, miközben számos, korábbi autonóm gazdaságpolitikai eszköz már nem alkalmazható. A döntés során nem egyszerűen pénzügytechnikai kérdéstről van szó, hiszen az EU egy politikai és gazdasági gravitációs központ.

Kétségtelen – mutatott rá Balázs Péter –, hogy az EU számos problémával néz szembe. Ilyen a brexit, amely költségvetési szerkezeti problémákra és a belső piac feszültségeire is felhívja a figyelmet. Az amerikai választások kimenetele után világossá vált, hogy a transzatlanti rendszerben nem lehet minden probléma megoldását az Egyesült Államokra bízni, szükség van a NATO védelmi és technikai fejlesztésének támogatására. Továbbá probléma a szélsőjobboldali erők előretörése. Ezek a szélsőjobboldali erők az EU rendszerét kérdőjelezzik meg, elsősorban a piaci szabadságot, másodsorban az egyenlőséget kifogásolják. A szabadság–egyenlőség–szolidaritás hármas azonban az európai integráció sarokpontja, amelyeket egy csomagként, együtt kell kezelni, vállalni. Az euró bejövételéhez nem elég kitárni a kapukat, de Magyarországnak erősen meg is kell vetnie a lábát a kapukon belül. Ma nemcsak makrogazdasági egyensúlyi problémák kezelésére, az átváltási árfolyam gondos mérlegelésére stb. van szükség, hanem elsősorban politikai döntésre. Ehhez a politikai akcióhoz legalább egy, de inkább két politikai ciklus kell, miközben átalakul a politikai játéktér is, hiszen a következő évben 16 országban is választást tartanak.

Darvas Zsolt, a brüsszeli Bruegel Intézet vezető kutatója a válság utáni időszak tapasztalatait foglalta össze az euró bevezetése szempontjából. Előadásában a dél-európai országok és az új EU-tagok tapasztalatait elemezte. Hangsúlyozta, hogy a déli országok nem az euró bevezetése miatt reagáltak érzékenyebben a válságra, s nem is emiatt teljesítettek rosszul. Ezekben az országokban a kereslet elégtelensége, a strukturálisan gyenge költségvetés és a termelékenységet meghaladó béremelés okozott fundamentális problémákat a válság előtt. Kiemelte, hogy a konvergenciát és a gazdasági növekedést nem csak a belépés kezdetétől kell vizsgálni, így tekintve az euróövezet és az övezeten kívüli országok is képesek voltak a konvergenciára.

A brüsszeli kutató véleménye szerint hosszú távon nincs egyértelmű rangsor abban, hogy azok a jobban teljesítő országok, amelyek fix árfolyamrendszert használnak, vagy azok, amelyek lebegőt; euróval és euró nélkül is sikeres lehet egy ország. Vagyis az euróövezetbe való csatlakozás elsősorban politikai kérdés. Maga a csatlakozás azonban jelentős felkészülést kíván, hiszen a belépéssel szűkülnek a gazdaságpolitikai

keretek. Éppen ezért fontos, hogy ne legyenek makrogazdasági egyensúlytalanságok, rendben legyen a költségvetés, és általában véve is már a belépés előtt stabilitásközpontú legyen a gazdaságpolitika. A belépés után ugyanis jóval nehezebb a kiigazításokat elvégezni. Amennyiben a belépés után lenne szükség drasztikus gazdaságpolitikai beavatkozásra, azt jelentősen könnyítené a mikrorugalmasság, vagyis hogy a munkaerő, illetve a munkaerőpiac rugalmasan tudjon alkalmazkodni a gazdasági igényekhez. A csatlakozás kapcsán az előadó kijelentette, hogy a maastrichti kritériumok nem megfelelőek, ugyanakkor az MNB által nemrégiben javasolt új feltételrendszer sem alkalmas. Például a gazdasági fejlettség szintje nem olyan fontos.

Az előadók között a legpesszimistább hangot *Regős Gábor*, a Századvég Gazdaságkutató vezető közgazdásza ütötte meg. Az eurót és annak bevezetését egyaránt hasznosnak, jó dolognak nevezte; az euró bevezetését Magyarország az EU-ba való belépéskor szerződésben rögzítette. Ezért a valódi kérdésnek Regős Gábor leginkább azt tekintette, hogy mikor vezessük be. Előadásában az euróövezethez való csatlakozás előnyének tekintette az árfolyam-ingadozás és a tranzakciós költségek csökkenését, az EKB-programokban való részvételt, a versenyképesség növekedését és a külső finanszírozási lehetőségek jelentős bővülését. A hátrányok között az önálló monetáris politika és ezen belül az árfolyam stabilizációs szerepének elvesztését, a seigniorage megszűnését, az egyszerű ársokkot és a spekulációs támadásokat emelte ki. Ezek közül külön hangsúlyozta az egyszerű ársokkot, mivel véleménye szerint a lakosság elsősorban az áremelkedés miatt tart az euró bevezetésétől.

Az Eurobarometer felmérésére hivatkozva bemutatta, hogy a régióban Magyarországon gondolják a legnagyobb arányban, hogy egy ország számára az euró bevezetése előnyös. Ugyanakkor nagyon alacsony arányban gondolják azt, hogy Magyarország készen is áll a bevezetésre. Hangsúlyozta, hogy az euró bevezetése szakmai, ne pedig politikai döntés legyen, ugyanakkor a politikusok felelőssége nagy, hogy a társadalom valós képet kapjon az előnyökről és a hátrányokról, így a tényleges hatásokról, mert az euróövezethez való csatlakozáshoz társadalmi konszenzusra van szükség.

Székely István Pál, az Európai Bizottság Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóságának (DG Ecfín) igazgatója sokéves tapasztalatát osztotta meg a témában. Gazdaságpolitikai értelemben az euróövezetbe való belépés valóban az önálló monetáris politika feladását jelenti. Véleménye szerint azonban a válságok idején a leértékelődéssel ugyan időt lehet vásárolni, de csak keveset, és főleg azért, hogy más eszközökkel a problémákat meg lehessen oldani. Ezt követően számos európai példát bemutatva indokolta érvelését, többek között Romániát említve, ahol az önálló valuta és a leértékelés eszköze sem segített a recesszióban; továbbá Svédországot, ahol nem volt elég az önálló monetáris politika, de kellett a költségvetési politika is; valamint Finnországot, ahol önálló monetáris politika nélkül, kizárólag költségvetési politikával is lehetett orvosolni a problémákat.

A következtetéseket levonva a DG Ecfín igazgatója kifejtette, hogy a strukturális problémákat nem lehet kizárólag monetáris politikával kezelni. Az önálló monetáris politika (és azon belül különösen az árfolyam-politika) rövid ideig előnyt jelent, de csak akkor, ha más eszközökkel is lehet segíteni a szerkezeti problémákon. Kiemelte a bankunió intézményét, amely nagyban hozzájárul az euróövezet stabilitásához.

Hangsúlyozta, hogy a közös valuta övezetéhez való csatlakozástól mindenki felzárkózást remélt, a tagság azonban önmagában nem jelent növekedést, a versenyképesség növelésére és csökkenésére az euróövezeten belül és kívül egyaránt van példa. A csatlakozásra kandidáló országoknak anticiklikus, fegyelmezett gazdaságpolitikára van szükségük, rugalmas munkaerőpiaccal és erős bankfelügyelettel. Az előadó megítélése szerint a magyar gazdaság számára az euró bevezetésének potenciális előnyei összességében meghaladják a hátrányait; s ez a pozitív mérleg annál nagyobb, minél hosszabb távra tekintünk előre.

A makrogazdasági előadásokat követően hazai üzleti élet szereplői kerekasztal-beszélgetésen foglaltak állást az euró témájában. A beszélgetésen részt vett *Sinkó Ottó*, a Videoton vezérigazgatója, *Raskó György* agrárvállalkozó, *Kovács Imre*, a RailCargo Hungaria Zrt. elnök-vezérigazgatója, *Duronelly Péter* közgazdász és *Futó Péter*, az MGYOSZ elnöke. A moderátori szerepet *László Csaba* volt pénzügyminiszter látta el, aki az euró bevezetésével, az állam szerepével és az adóterhekkel kapcsolatos kérdéseket szegezett a résztvevőknek.

A vállalatvezetők a munkaerőhiányt jelölték meg az ország jelenlegi legnagyobb problémájaként, amelynek okát az alacsony bérek miatti elvándorlásban és a nem megfelelő oktatási rendszerben látták. Véleményük szerint az ország készen áll az euró bevezetésére, ami nagyon jó lenne a nemzetközi piacon is jelen lévő cégeknek, mivel jelenleg nagy az árfolyamkitettség, és költséges annak lefedezése. *Raskó György* hozzátette, hogy a külföldi piacoktól és szereplőktől elvágott kis- és középvállalati szektor számára azonban ez problémákat okozhat. Az euró kapcsán *Duronelly Péter* ütött meg kritikus hangot, szerinte jelentős strukturális problémák vannak az euróövezettel, azonban ezek feloldása után érdemesnek tartja a csatlakozást, sőt hosszú távon elkerülhetetlennek.

A cégvezetők kritizálták a magyar kormányzat hatékonyságát, mivel a szomszédos országokénál jóval kiterjedtebb, túlzott bürokrácia jelentősen csökkenti a beruházási kedvet (noha finanszírozási források bőséggel vannak az országban). Bírálták a piac túlszabályozottságát, a külföldi cégek előnyben részesítését, az oktatás és az egészségügy elhanyagolását. Az adózásban viszont javulást érzékeltek, s úgy vélték, hogy a béremelések hozzájárulnak a kivándorolni készülő, képzett munkavállalók megtartásához. Irreálisan magasnak minősítették viszont az iparűzési adót, amely – amint azt *Raskó György* hangsúlyozta – nagyon erős és egészségtelen függőséget okoz a helyi önkormányzatok és a cégek között.

A GKI születésnapi konferenciáján elhangzottak részei annak a – nagyrészt még a magyar társadalom előtt álló – szakmai vitának, amelynek meg kell előznie az euró bevezetésével kapcsolatos határozatot. A végső döntés természetesen a politikusok kezében van, de a közgazdasági szakma felelőssége, hogy a lehetőségekről és a hatásokról pontos képet adjon a döntéshozóknak, hozzájáruljon a racionális társadalmi vitához.

Czelleng Ádám